

HET EGELZWAMMETJE

Kees Uljé

Van Dijkstraat 21, 2405 XE Alphen aan den Rijn

Uljé, C.B. 2002. *Phaeomarasmium erinaceus*. Coolia 45(4): 210-212.

Phaeomarasmium erinaceus, found on a dead hanging willow branch in a marshy wood in a park in Zuid-Holland, is described, with figure and photographs.

Begin juni, tijdens een excursie van de Zoetermeerse werkgroep, die eens per maand een park in Zoetermeer bezoekt, vonden we dit prachtige, oranjebruine zwammetje op een nog aan de boom hangende, dode wilgentak. Dat 'we' zijn dan de werkgroepleden Nel Hekhuizen en Sinie de Jonge, die op de kerels (Peter van Wely en de auteur) mopperden dat ze er zomaar aan voorbij waren gelopen!

Gezien het jaargetijde en de in onze ogen niet erg gunstige omstandigheden de weken ervoor, hadden we aanvankelijk weinig hoop op spectaculaire paddestoelen. En er was verder ook inderdaad niet veel te vinden aan 'echte paddestoelen', zoals plaatjeszwammen tijdens excursies wel eens worden genoemd. De 'niet-echte' bestaan dan uit 'asco-tjes', 'korstjes', 'myxo-tjes' en zo. Het is echter net als met vissen, je weet nooit wat je vangt. Als tijdens een schrale excursie dan zo'n schitterend paddestoeltje wordt gevonden geeft dat toch weer moed om ook in mindere omstandigheden te blijven zoeken. Zelf had ik het Egelzwammetje nog nooit in levende lijve ontmoet in de tientallen jaren dat ik al naar paddestoelen kijk. Op de rode lijst (Arnolds & van Ommering, 1996) staat het als BE. Het is al lang geleden dat er in Coolia aandacht aan deze soort is besteed (van den Bergh, 1971).

Het Egelzwammetje is te mooi om niet nog eens in Coolia uitvoerig te belichten. Een tweede reden om hem onder de aandacht te brengen is de eenvoud van de determinatie. Je kunt dit juweeltje gemakkelijk in het veld op naam brengen als je hem eenmaal hebt gezien. Daarom hier de volledige beschrijving van het materiaal en een paar aardige foto's gemaakt met de nieuwe digitale camera van mijn schoonzoon die hij af en toe van me mag lenen. Ik heb er weer zin an! An fotograferen.

Phaeomarasmium erinaceus (Fr.: Fr.) Singer

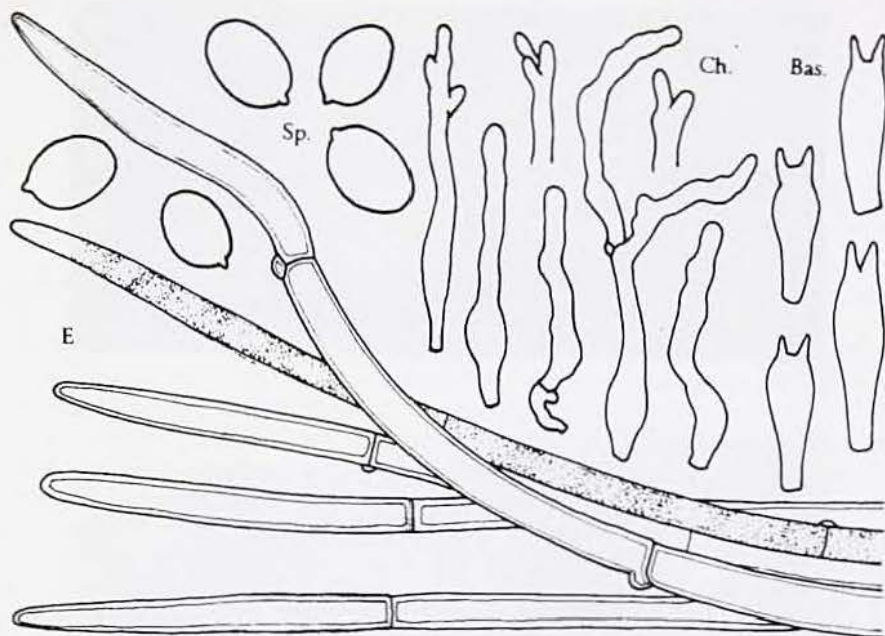
Macroscopische beschrijving (figuur 1)

De hoed is eerst bolvormig, later halfbolvormig, tenslotte convex en tot 15 mm in doorsnede, geheel bedekt met wollige, min of meer afstaande schubben, diep oranjebruin tot kastanjebruin of kaneelkleurig, egaal gekleurd of in het centrum het donkerst en naar de rand toe iets lichter wordend (centrum Munsell 5 YR 4/6, halfweg 7.5 YR 4/6, aan de rand 7.5 YR 5/6; Methuen resp. tussen 6D7 en 7E7, 6D/E6 en circa 6D7). Aan de onderzijde van de hoed is deze aanvankelijk geheel bedekt met een vlies dat aangehecht is aan de hoedrand en de steel (zoals bij champignons) en met een wollig schubbig onderkant. Bij het uitgroeien van de hoed breekt dit vlies kapot en vormt plakjes die dikwijls aan de lamellen blijven plakken, maar nooit een ring aan de steel. De hoedrand is wollig schubbig van resten van dit vlies. De lamellen staan vrij wijd uiteen, met 14-18 grote lamellen die min of meer horizontaal en dikwijls iets buigend aan de steel zijn aangehecht of iets aflopen. De snede is getand en lichter dan de oranjebruine lamelvlakken (Mu. 7.5 YR 5/6). De steel is

Figuur 1. *Phaeomarasma erinaceus*. Boven-, zij- en onderaanzicht.

vrij kort, 8-13 x 1,5-2,5 mm, meestal wat langer dan de hoëddiameter en iets tot duidelijk excentrisch geplaatst maar nooit helemaal zijdelings aangehecht, aan de zij- of onderkant van dode takken (wilg) en daardoor naar boven gekromd. De steelbasis is aangehecht met viltig wit mycelium, de basis niet knollig. Het steeloppervlak is onder de duidelijke ringzone bedekt met dezelfde schubben als de hoed, daarboven min of meer glad en wat lichter van kleur. Sporenfiguur roestbruin (volgens Moser, zelf niet gemaakt).

Figuur 2. *Phaeomarasmium erinaceus* (Fr.: Fr.) Sing. *Sp.* Sporen, *Ch.* Cheilocystiden, *Bas.* Basidiën en *E.* Elementen van hoed en steelbekleding.

Microscopische beschrijving (figuur 2)

Sporen $9-11,5 \times 6,5-7,5(-8) \mu\text{m}$, $Q = 1,30-1,50$ (Q is de lengte:breedte verhouding), gemiddeld $10 \times 7,2 \mu\text{m}$ en $Q = 1,40$; eivormig, elliptisch of breed elliptisch, dikwijls wat onregelmatig van vorm, met dikke wand, glad, lichtbruin, zonder kiempore. Basidiën $24-28 \times 8-9 \mu\text{m}$, 2-sporig, met dikke sterigmen. Elementen van hoed- en steelbekleding hyfoid, bestaande uit overal ongeveer even dikke, bruin geïncrusteerde, dikwandige elementen tot ongeveer $500 \mu\text{m}$ lang en $4-8 \mu\text{m}$ dik, de wanden tot circa $2 \mu\text{m}$. Laatste element (top van schubhaar) lancetvormig met afgerond eind. Pleurocystiden afwezig. Cheilocystiden $18-36 \mu\text{m}$ lang, $3-5 \mu\text{m}$ breed, kronkelig cilindrisch, met dikwijls een wat verbrede top en een buikige, tot $8 \mu\text{m}$ dikke basis. Gespen aanwezig.

Habitat

In recreatief, kunstmatig aangelegd, drassig moerasterreintje met veel wilg waar het waterpeil kunstmatig zeer hoog wordt gehouden. De loopvlonders, waar een deel van het voetpad uit bestaat, steken maar weinig boven het waterpeil van het moerasbosje uit.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M., Ommering, G. van, 1996. Bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. Rapport IKC Natuurbeheer nr. 24, Wageningen.
- Bergh, F.A. van den, 1971. Over *Phaeomarasmium erinaceus* in het Wilgendal (II). *Coolia* 15 (2): 40-43.